

HRVATSKA NARODNA BANKA

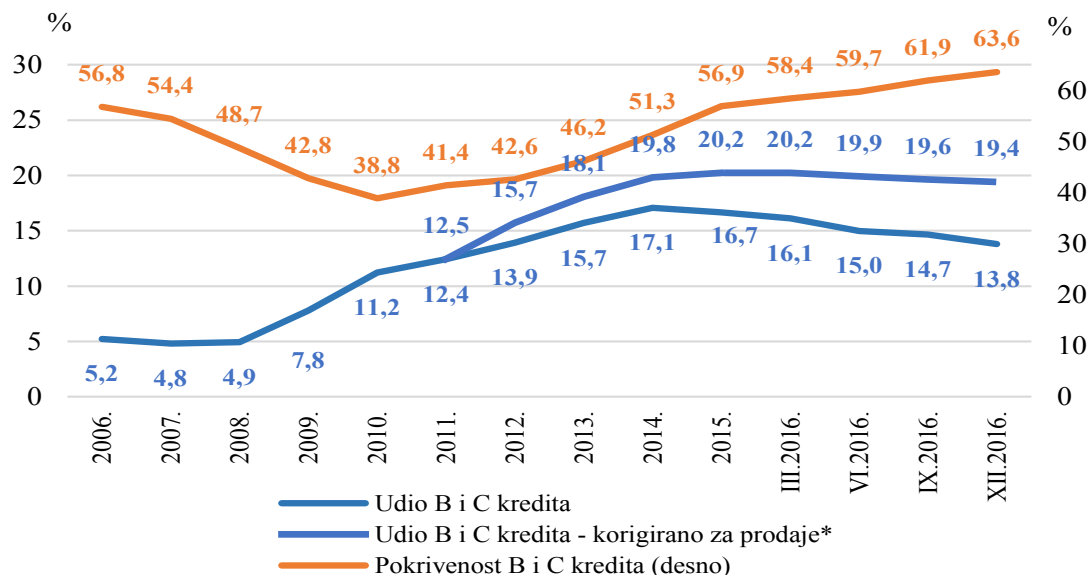
Isplati li se oprostiti dug?

Konferencija Tržišta novca Zagreb
Opatija, 4. svibnja 2017.

Zašto uopće postavljati to pitanje?

- ❑ Odgovor koji se nameće: ne isplati se.
- ❑ Najmanje su dva razloga za to:
 - oprostom duga odričemo se imovine koja nam po zakonu pripada;
 - s obzirom da je oprost duga prihod, i to priličan, oprostom duga ohrabrujemo i druge da se potrude ostvariti taj prihod.
- ❑ Ako dužnici steknu dojam kako je neplaćanje duga put ka mogućem oprost, mnogi će prestati plaćati. Takvo bi ponašanje usporilo trgovanje i generiranje kredita, te bitno otežalo funkcioniranje gospodarstva.
- ❑ Treba li usprkos tako očitim argumentima protiv oprosta ozbiljno razmatrati ovo pitanje?

Gdje smo sada?

- Tijekom 2014. i 2015. udjel neprihodonosnih kredita (NPK) u portfelju banaka doseže **najvišu točku**, bez obzira na metodologiju.
- **Tijekom 2016.** taj udio **pada**, a brzina daljnjeg pada udjela ovisi o strategiji rješavanja NPK-ova koju će banke primijeniti.
- Prestanak rasta i početak pada udjela NPK-ova u portfelju prethodi ubrzanom rastu gospodarstva. Stoga razlikovanje uzroka i posljedice nije ni očito niti jednostavno.

Opterećenje kapitala banaka NPK-ovima

- ❑ Udio neprihodonosnih kredita smanjuje se kroz tri procesa:
 - prodaju
 - otpis
 - naplatu.

- ❑ Glavni kanal smanjenja udjela u 2016. godini bila je **prodaja**: iz bilanci nadziranih institucija je „deregulirano” tj. isključeno 6,0 milijardi kuna kredita.
- ❑ Udio **neto** vrijednosti NPK kredita u neto kreditima uslijed visoke pokrivenosti ispravcima vrijednost iznosi s krajem 2016 godine **5%**.
- ❑ Opterećenje ukupnog bankarskog kapitala neto NPK-ovima (**Texas ratio**) iznosi **26%**, dok je kritična vrijednost između 70% i 100%.
- ❑ Uz prosječnu adekvatnost kapitala od 22%, NPK-ovi **bankama** više **nisu** ozbiljan bilančni **problem**. Prema iskazanim rezultatima za 2016. smanjuje se i njihov utjecaj na RDG.

Tko najviše muku muči s kreditima?

	31. 12. 2016.	31. 12. 2015.	31. 12. 2014.
Omjer NPK-ova i ukupnih kredita (bruto)	13,80	16,65	17,06
Omjer NPK-ova i ukupnih kredita (neto)	5,03	7,18	8,31
Udio NPK-ova u kreditima stanovništvu (bruto)	10,33	12,18	12,03
Udio NPK-ova u kreditima nefinancijskim društvima (bruto)	28,30	34,67	34,87

Udio neprihodonosnih kredita jest skoro tri puta viši kod poduzeća nego kod građana.

Je li otpis dobra strategija kod kredita poduzeću? Odgovor najviše ovisi o tome je li nemogućnost otplate kredita posljedica **jednokratnih pogrešaka** u prošlosti?

Ako je to slučaj, onda obično ima prostora da se dogovorom banaka i dužnika popravi situacija.

I u slučaju neprihodonosnih kredita građanima ima prostora za dogovor. Njime se štede sudski troškovi i smanjuje diskont, **uz** koji se nekretnina prodaje.

Makro-ekonomija i NPK-ovi

- Nepovoljni makroekonomski utjecaj NPK-ova očituje se kroz:
 - smanjenu dostupnost i **višu cijenu kredita** uslijed pritiska na bilancu i RDG banaka
 - suboptimalno korištenje fizičkog kapitala poduzeća
 - demotiviranje dijela radne snage na tržištu rada
- U Hrvatskoj je prvi problem uglavnom riješen, iako je ostavio posljedice na cijenu kredita.
- Ipak, za uklanjanje svi nepovoljnih utjecaja nije dovoljno ispraviti vrijednost neprihodonosnih kredita, treba ih **riješiti**.
- Rješenje je **naplata** kroz ovrhu/**refinanciranje** ili uspostava urednog ispunjavanja ugovorne obveze kroz obostrano prihvatljiv dogovor – **novaciju** ugovora.

Zašto se ponekad ipak isplati otpisati dug?

Ako zanemarimo aspekt „moralnoga hazarda”, u situaciji kad ne postoje razumni izgledi za punu naplatu, banci se isplati otpisati dio duga:

- ❑ ako prodaje dug, mora kod prodaje ponuditi cijenu koja će kupcu omogućiti zaradu; to je „dio” koji banka i dužnik na osnovu neposrednog dogovora mogu „podijeliti”, a da im se oboma isplati;
- ❑ ako se banka odluči na sudsku naplatu, očekivani iznos koji u konačnici može naplatiti umanjen je za sudske troškove i neizvjesnost buduće naplate;
- ❑ ipak, najviše u prilog dogovora jest činjenica da se bez dogovora dužnik bori protiv banke, a s dogovorom surađuje s bankom. Tu nastaje najviše vrijednosti koja se može podijeliti.

Primjer

- Banka ima 5 milijuna kuna potraživanja od poduzeća koje zbog izgubljenog velikog potraživanja ima:
 - nekretnine (založene) vrijedne 4 milijuna kuna
 - EBID 0,5 milijuna godišnje
 - 0,5 milijuna negativan kapital
- Uspoređujemo dva scenarija:
 - prisilnu naplatu;
 - otpis 1,5 milijuna kuna duga i reprogram duga na 10 godina uz 7% kamate.
- Pokazat ćemo da je drugi scenarij, uz primjenu diskonta od 10% godišnje, povoljniji za oboje – banku i klijenta.

Primjer: ovrha

- Uz pretpostavku da će ovrha nad nekretninom biti završena u tri godine, naplatom 75% procijenjene vrijednosti i sudskim troškovima od 300.000 kuna, uz diskontnu stopu od 10% banka procjenjuje da će naplatiti 2 milijuna kuna, tj. gubi 3 milijuna kuna.
- Dužnik u međuvremenu obustavlja poslovni proces jer poduzeće ima negativan kapital, pa mu se ne isplati raditi samo za banku. Pokreće novi poslovni proces koji zbog razdoblja uhodavanja nosi manji EBID i gubi godinu dana u reorganizaciji. Procjena sadašnje vrijednosti gubitka je 800.000 kuna.

Primjer: dogovor

- Banka otpisuje 1,5 milijuna kuna duga u zamjenu za urednu otplatu ostatka uz kamatu od 7% na deset godina. Ako se dogovor izvrši, uz diskontnu stopu od 10% taj je tijekom gotovine sada vrijedan 3,1 milijuna kuna . Znači, banka je „zaradila” 1,1 milijun više nego u ovrsi. U to nisu uračunate naknade koje će aktivni klijent plaćati banci;
- Dužnik odmah nastavlja s poslovnom aktivnošću i ne trpi štetu. Znači, izbjegava gubitak od 800.000 kuna. Uz to, neto vrijednost firme prestaje biti negativna i postaje 1.000.000 kuna. Time je dužnik „zaradio” 1,8 milijuna kuna.
- Na kraju, BDP i porezni prihodi se u prvoj godini povećavaju zahvaljujući činjenici da je poduzeće nastavilo poslovati umjesto da se „restrukturira”.
- Ukupna izravna društvena korist od dogovora u usporedbi s ovrhom iznosi barem 2,4 milijuna kuna.

Koji su preduvjeti?

- ❑ Transakcija treba biti jednokratna – ne treba obećavati njezino ponavljanje.
- ❑ Nesposobnost plaćanja mora proizlaziti iz duga nastalog jednokratnom transakcijom u prošlosti, a ne iz lošeg poslovnog procesa.
- ❑ Sva formalno-pravna i porezna pitanja moraju biti jasno riješena. To se primarno odnosi na valjanost instrumenata osiguranja kod novacije ugovora, te na porez na primitak kod otpisa za fizičke osobe.
- ❑ Uvjetni otpis (u slučaju da dužnik ispuni buduće uvjete) mora imati neupitan formalno-pravni i porezni tretman.

Zaključak

- ❑ Nakon jednokratnog događaja koji je stvorio značajne NPK-ove, bankama se isplati, pod određenim uvjetima, rješavati dug djelomičnim otpisom.
- ❑ Dogovor banke i klijenta bitno mijenja motivaciju i odnos klijenta prema dugu: umjesto konfliktne situacije stvara se situacija suradnje. Suradnja omogućuje rješavanje duga uz bitno manje troškove, a banka i klijent mogu podijeliti uštedu.
- ❑ Dogovorno rješavanje dugova povećava gospodarsku aktivnost u usporedbi s prisilnom naplatom.